

TÜRK HUKUKUNDA FİKRÎ MÜLKİYETE KONU MALLARIN CEBRÎ İCRASI

Arş. Gör. Nurbanu ERZURUMLU*

ÖZET

Bu çalışmada fikrî mülkiyetin konusunu oluşturan haklar üzerinde durulmuş ve bu hakların haczi ve paraya çevrilme usûlü hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, öğretilerdeki görüşler ve Yargıtay kararları da dikkate alınarak Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ışığında bir inceleme yapılmış; sınaî haklar ise çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fikrî haklar, fikir ve sanat eserleri, fikrî mülkiyet, haciz, satış.

* Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı, nurerzurumlu@hotmail.com

ENFORCEMENT OF THE INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN TURKISH LAW

ABSTRACT

This paper aims at examining intellectual property rights and enforcement and sale that of. In this sense, the issue has been handled within the scope of Code of Intellectual and Artistic Works numbered 5846 regarding doctrine and Supreme Court Decisions. Also, the industrial property rights have been excluded.

Keywords: Rights of intellectual property, intellectual and artistic works, intellectual property, enforcement, sale.

GİRİŞ

Özel hukukun kapsamına giren hakların bir türü olarak fikrî haklar, malvarlığına ait mutlak haklardandır ve sahibine inhisari yetkiler tanır. Türk Hukuku açısından dar anlamda mülkiyet kavramı kabul edildiği için bir eşya olarak değerlendirilemeyen bu hakların gayri maddî malvarlığı unsuru oldukları kabul edilmektedir. Fikrî hakların kapsamına fikir ve sanat eserleri ile marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım gibi sınaî haklar da dâhildir.

Fikrî haklar sahibine şahsî ve malvarlıksal bazı haklar sağlamaktadır. Malvarlıksal niteliğe haiz bu hakların haczi mümkündür. Ancak, bir eşya niteliğini haiz olmayan fikrî hakların haczinde hangi hükümlerin uygulanması gerektiği ve bu hakların paraya çevrilmesi usûllerinde ne bu hakları düzenleyen mevzuatta ne de İcra ve İflas Kanunu'nda ayrıntılı bir düzenleme bulunmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada öncelikle kısa bir şekilde fikrî haklardan bahsedilecek daha sonra ise bu hakların haczi ve paraya çevrilmesi hususu inceleme altına alınacaktır.

I. FİKRÎ MÜLKİYETİN KONUSU

A. GENEL OLARAK

Düşünsel bir çabanın sonucu olarak ortaya çıkan ürünler fikir ürünü olarak ifade edilir¹. Bu ürünler üzerindeki mülkiyet hakkı ise fikrî mülkiyet olarak adlandırılır. Fikrî mülkiyet kavramının konusunu ve kapsamını belirlerken bu hakkın niteliğinden hareket edilmelidir. Bilindiği gibi, mülkiyet hakkı hak sahibine sınırsız yetki veren ve herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir haktır. Fikrî ürünler üzerindeki mülkiyet hakkı da sahibine sınırsız yetkiler vermesi ve herkese karşı ileri sürülmesi ile mutlak bir hak niteliğini haiz olmakla beraber; bir eşya üzerinde cisimleşmediği ve fikir üzerinde mülkiyet hakkı sağladığı için aynı bir hak olduğundan bahsedilemez². Buna karşın fikrî mülkiyet, fikir ürünü üzerinde meydana gelen gayri maddî malvarlıksal nitelikte bir mutlak haktır³. Fikrî mülkiyet hakkı, hak sahibine zamanla sınırlı

1 Tekinalp, Ünal (2012) Fikrî Mülkiyet Hukuku, 5. B., İstanbul, Vedat, s. 5; Bozbel, Savaş (2012) Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 1. B., İstanbul, XII Levha, s. 1; Kılıçoğlu, Ahmet M. (2013) Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, 2. B., Ankara, Turhan, s. 3.

2 Tüzüner, Özlem (2007) Marka Rehni Sözleşmesi ve Uygulanacak Hukuk, İstanbul, Vedat, s. 9; Utku, Doruk (2009) Sınai Hakların Rehni, Ankara, s. 40-41; Tüzüner, Özlem (2011) Faydalı Modelin Korunması ve Faydalı Modelin Korunmasına Uygulanacak Hukuk, İstanbul, Vedat, s. 41.

3 Öztan, Fırat (2008) Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara, Turhan, s. 7-8; Tekinalp, s. 4 vd.; Kılıçoğlu, s. 4 vd.; Tüzüner, s. 9; Tüzüner (2011), s. 41.

bir koruma sağlar; kullanılmakla tükenmez ve herhangi bir eşya üzerinde cismleşmiş olsa da o eşyadan bağımsız bir karaktere sahiptir⁴. Ayrıca bu haklar, kural olarak devredilebilir, miras bırakılabilir, rehnin ve haczin konusunu oluşturabilir⁵.

Öğretide, başlangıçta fikrî üründen kastın sadece fikir eserleri olduğu kabul edilmiştir. Ancak günümüzde bu dar anlamda fikrî mülkiyeti benimseyen anlayış yerini sınaî hakların da dâhil olduğu geniş anlamda fikrî ürün kavramına bırakmıştır⁶. Diğer bir deyişle, artık fikrî mülkiyetin konusu fikrî bir çabanın sonucu olarak ortaya çıkan fikir ve sanat eserlerinden ve yine fikrî ürün niteliğini haiz sınaî haklardan oluşmaktadır⁷.

Fikrî mülkiyetin konusu açısından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan birisi ise, her ne kadar, kimi zaman, fikir bir eşya üzerinde cismleşmiş olsa da söz konusu mülkiyetin bu eşya üzerinde sahip olunan mülkiyet dışında, fikir ürününün üzerinde doğan mülkiyet olduğudur⁸. Diğer bir anlamıyla, fikri mülkiyetin konusunu fikrin kendisi oluşturmaktadır.

B. FİKİR VE SANAT ESERLERİ

Yukarıda bahsedildiği gibi dar anlamda fikrî mülkiyetin konusunu oluşturan fikir ve sanat eserleri, Türk Hukuku açısından 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile koruma altına alınmıştır. Her ne kadar Kanun'da fikir ve sanat eserinin ne anlama geldiğine ilişkin ayrıntılı bir tanıma yer verilmemiş olsa da, nelerin eser kapsamında sayılabileceği hususunda bir çerçeve çizilmiştir. Buna göre Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda bir fikrî ürünün eser olarak kabul edilebilmesi için Kanun'da öngörülen eser türlerinden birinin içine dâhil olması gerekir⁹. Kanun'un düzenlemesine göre, ilim ve edebiyat, müzik, güzel sanatlar ya da sinema eserlerinden birisi içine dâhil edilebildiği ölçüde, fikir ve

4 Kılıçoğlu, s. 3 vd.; Tekinalp, s. 5 vd.

5 Bozbel, s. 25.

6 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kılıçoğlu, s. 3 vd.; Tekinalp, s. 1 vd.; Bozbel, s. 2 vd.

7 Her ne kadar öğretilerde bu kabul edilmiş olsa da kanun koyucunun tam anlamıyla bu ayrımı kabul ettiği söylenemez. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 76. maddesinde 03.03.2001 tarih ve 4630 sayılı Kanunun 30. maddesi ile yapılan değişiklik sonucu kurulan ihtisas mahkemelerin adı Fikrî ve Sınaî Haklar Hukuk Mahkemesi olarak belirlenmiştir. Gerek uygulamadaki bu ayrım gerekse çalışmanın sınırlarının belirlenmesi amacıyla çalışmada yalnızca fikir ve sanat eserlerinin haczi üzerinde durulacak buna karşın sınaî hakların haczi ise anlatılmayacaktır. Nitekim sınaî hakların haczi ayrı bir çalışmayı gerektirmektedir.

8 Bozbel, s. 34.

9 FSEK m. 1'e göre, "Bu Kanuna göre eser; sahibinin hususiyetini taşıyan ve aşağıdaki hükümler uyarınca ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulüdür".

sanat ürünleri eser olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bir eserden bahsedilebilmesi için, o eserin sahibinin özelliklerini taşıyor olması gerektiği de Kanun'da vurgulanmıştır¹⁰.

Öğretide, bir fikir ve sanat eserinden bahsedilebilmesi için o eserin özgün, yenilikçi ve estetik değeri haiz olması gerektiği vurgulanmıştır¹¹.

Yargıtay kararlarında ise, eserin varlığından bahsedilebilmesi için iktisadi bir değeri haiz olması gerektiği dile getirilmektedir¹². Ancak Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda eserden söz edilebilmesi için herhangi bir ekonomik değer varlığından bahsedilmemesi nedeni ile Yargıtay'ın bu yöndeki kararlarının isabetli olduğu söylenemez¹³.

Buradan hareketle, fikir ve sanat eserleri, düşünsel bir çaba sonucu meydana gelmiş, özgün, yenilikçi, estetik değere sahip ve sahibinin özelliklerini yansıtan ilim ve edebiyat, müzik, güzel sanatlar ve sinema eserleri olarak ifade edilebilir.

II. FİKRÎ MÜLKİYETE KONU MALLARIN CEBRÎ İCRA YOLU İLE PARAYA ÇEVİRİLMESİ

A. FİKİR VE SANAT ESERLERİNİN HACZİ

1. Genel Olarak

Sahibinin özelliklerini taşıyan fikir ve sanat ürünleri eser olarak kabul edilir ve bu eserler, sahiplerine bazı haklar sunar. Eserin sahibine sunduğu hakkın niteliği, bu hakkın haczinin mümkün olup olmaması hususunda önem arz eder. Çünkü bir şeyin haczedilebilmesi için öncelikle o hakkın devredilebiliyor olması gerekmektedir. Fikrî mülkiyete konu haklar açısından, her ne kadar kural devredilebilirlik olsa da, yine de bu hakların niteliğine göre bir inceleme yapılması gerekir. Zira maddî bir varlığı bulunmayan fikrî hakların devri ancak kanun ile izin verilmesi halinde mümkün olacaktır¹⁴.

10 Yargıtay'a göre, eserin sahibinin özelliklerini taşıyor olmasından kasıt, "yaratıcı bir emek mahsulü olması ve herkes tarafından meydana getirilebilir nitelikte olmamasıdır", Tekinalp, s. 109, dn. 11.

11 Erel, Şafak N. (2009) Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Ankara, Yetkin, s. 27; Bozbel, s. 32 vd.

12 Bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E: 1977/5913, K: 1977/7617, T: 01.07.1977, Yargıtay Kararları Dergisi, 1978/12, s. 1959 vd. Aksi yönde bkz. Erel, s. 51-52.

13 Çalışmanın konusu fikrî mülkiyete konu malların haczi olduğundan, bundan sonraki kısımlarda yalnızca ekonomik değere sahip fikir ve sanat eserleri dikkate alınarak bir inceleme yapılacaktır. Zira ekonomik değeri bulunmayan şeylerin haczi mümkün değildir.

14 Utku, s. 45.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu eserin sahibine sunduğu hakları manevî ve malî haklar olarak ikiye ayırmıştır. Eserin sahibine sağladığı manevî haklar, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun üçüncü bölümünde m. 14-17 arasında; malî haklar ise m. 20 ve devamında düzenlenmiştir. Eserin sahibine sunduğu malî haklar, genel olarak, işleme, çoğaltma, yayma, temsil ve işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı olarak sıralanabilir. Hacedilebilirlik bakımından manevî ve malî haklar ayrı ayrı incelenmelidir.

Bilindiği gibi, şahıs varlığına ilişkin hakların haczi caiz değildir¹⁵. Eserin sahibine sağladığı manevî haklar doğrudan eser sahibinin şahsına bağlı haklardan olup bu sebeple bir başkasına devri mümkün değildir¹⁶. Bir başkasına devri mümkün olmayan bu hakların haczi de mümkün değildir.

Bu doğrultuda, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 19. maddesi her ne kadar eser sahibinin ölümünden sonra hükümde bahsi geçen şahıslarca kullanılabileceğini düzenlemişse de bu hakların üçüncü kişiye devredilebileceği anlamını taşımamaktadır. Bahsi geçen hükme göre, eserin umuma arz edilmesi ve eser üzerinde ismin kullanılması hakkına ilişkin 14 ve 15/1. maddelerdeki imkânlar eser sahibinin ölümünden sonra eser sahibi tarafından belirlenmiş kişilerce, eser sahibi tarafından tayin edilmişse vasiyeti tenfiz memurunca, sağ kalan eşi ve çocukları ile mansup mirasçılarınca ya da anne- babası veya kardeşlerince kullanılabilir. Kanunun bu düzenlemesi, bu hakları üçüncü bir kişiye devir hakkı sağlamaz, yalnızca ölümünden sonra eser sahibinin haklarının korunabilmesi için getirilmiş özel bir düzenlemedir. Bu hakların haczine imkân tanımaz.

Eserin sahibine sağladığı malî haklar açısından ise haczin kural olarak caiz olduğu söylenmekle birlikte; alenileşmiş eser ile alenileşmemiş eser arasında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda bir ayırım yapılmıştır¹⁷.

Bir eserin alenileşmiş olup olmadığı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre belirlenir. Kanun'un 7. maddesine göre, hak sahibinin rızasıyla kamuya arz edilen eserler alenileşmiş kabul edilir. Bir eserin alenileşmiş sayılabilmesi için, mutlaka sahibinin rızası ile kamuya arz edilmesi gerekir. Ancak kanun koyucu haciz açısından bu hususta bir istisna getirmiş ve alenileşme kavramını genişletmiştir. Zira Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 61. maddesinde, haczi kabil olmayan eserlerden bahsedilirken, “*eser sahibinin veya mirasçılardan birinin mülkiyeti altında bulunan henüz alenileşmemiş*” eserden bahsetmekte

15 Kuru, Baki (1962) ‘Haczi Caiz Olmayan Şeyler’, AÜHFHD, C: XIX, S: 1-4, s. 279; Üstündağ, Saim, (2000) İcra Hukukunun Esasları, Nesil, s. 211; Kuru, Baki, (2010) İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Adalet, s. 502.

16 Bozbel, s. 152.

17 bkz. FSEK m. 61 vd..

ve bunların haczinin mümkün olmadığı düzenlenmektedir. Bu hükümden hareketle, öğreti, kanun koyucunun yalnızca eser sahibi ve mirasçılarının mülkiyeti altında bulunan alenileşmemiş eserden bahsettiğini; eserin üçüncü bir kişinin mülkiyetinde bulunması halinde ise bu hükmün uygulanamayacağını haklı olarak kabul etmektedir. Bu halde, eser her ne kadar sahibi tarafından umuma arz edilmiş olmasa da üçüncü bir kişiye devredilmekle dolaylı yoldan alenileşmiş olacaktır¹⁸.

a. Alenileşmemiş Eserler Açısından

Bir fikir ürünü olarak eser alenileşmeden önce sahibinin şahıs varlığı alanına dahildir ve bu noktadan hareketle şahıs varlığına ait olan bir hakkın haczi mümkün olmamalıdır¹⁹. Bu düşünceye paralel olarak Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 61. maddesinde²⁰, alenileşmemiş bir eserin aslı ile müsveddeleri üzerindeki malî haklar ile bu haklardan doğan para dışındaki alacakların haczinin mümkün olmadığı düzenlenmiştir²¹. Kanun'a göre, umuma arz edilene kadar eser oluşturma aşamasındadır ve bu aşamada haczedilmesi sahibinin rızası hilafına alenileştirilme anlamı taşıyacağından sahibinin manevî haklarına saldırı sayılır²².

Alenileşmemiş eserler açısından kural olarak bu eserlerin malî haklarının haczi kabil olmadığı kabul edilse de, kanun koyucu bir istisnaya yer vererek sinema eserlerine ait malî hakların eser alenileşmemiş olsa dahi haczin konusunu oluşturabileceğini düzenlemiştir (FSEK m. 61/I, b. 2). Öğretide bu istisnanın gerekçesi olarak, sinema eserlerinin yapısı gereği alenileşmemiş olsa da birden çok kişinin bilgisi ve katılımı ile vücuda getirildiği ve tamamlanmak-

18 Öztan, s. 601; Tekinalp, s. 242; Bozbel, s. 375.

19 Bolayır, Nur (2014) 'Fikri Mülkiyet Haklarında Cebrî İcra Sistemi', Hakan Pekcantez'e Armağan, C: III, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: Özel, C: 16, s. 2517.

20 FSEK m. 61: "İcra ve İflas Kanununun 24 ve 30 uncu maddelerinin hükümleri mahfuz kalmak şartıyla:

1. Eser sahibinin veya mirasçılardan birinin mülkiyeti altında bulunan henüz alenileşmemiş bir eserin müsvedde veya asılları;
 2. Sinema eserleri hariç olmak üzere birinci bentte zikredilen eserler üzerindeki malî haklar;
 3. Eser sahibinin, malî haklara dair hukuki muamelelerden doğan paradan gayri alacakları;
- Kanuni veya akdi bir rehin hakkının, cebrî icranın veya hapis hakkının konusu olamaz."

21 FSEK m. 61'in ilk bendinde, alenileşmemiş eserin aslı ya da müsveddelerinden bahsedilmiştir. Bunlar esasen fikri mülkiyetin üzerinde cisimlendiği şeyler olduğundan konunun kapsamı dışında kalmaktadır. Bu nedenle, çalışmada bu şeylerin haczi açısından ayrıntılı açıklamalara yer verilmeyecektir.

22 Tekinalp, s.242; Deliduman, Seyithan (2002) '5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Haczin Konusu', Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, 8-11 Ocak 2002, Ankara Barosu, Ankara, s. 872-873.

la ticarete hazır hale geldiği ifade edilmiştir²³. Bu nedenlerle sinema eserlerine ilişkin malî haklar diğer fikir ve sanat eserlerinden farklı olarak alenileşmeden de hacze konu edilebilir²⁴. Ancak bu halde, kanun yalnızca malî hakların haczedilebileceğinden bahsetmektedir. Eserin umuma arz edilmesi ise, eser sahibinin manevî haklarından (FSEK m. 14). Bir sinema eserinin sahibi, eser tamamlandıktan sonra dahi eseri umuma arz etmeme kararı alabilir²⁵. Böyle bir halde, her ne kadar malî haklar haczedilmiş olsa da umuma arz edilmemiş bir eserin çoğaltılması, yayınlanması gibi malî haklarının haczi sonuç doğurmayacaktır. Kanun koyucu, alenileşmiş eserler açısından dahi eser sahibinin manevî haklarını ihlal etmemek şartı ile haczi mümkün kılmışken (FSEK m. 62/I, b. 3) alenileşmemiş bir sinema eseri açısından bu hakkın göz ardı edilebileceği düşünülemez. Yani, alenileşmemiş bir sinema eseri üzerindeki malî hakların haczinde sınırı eser sahibinin manevî hakları belirleyecektir²⁶.

Kanun'un 61. maddesinin 3. bendinde, alenileşmemiş eserin malî haklarına ilişkin hukukî işlemlerden doğan para dışındaki alacaklarının haczinin de mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Hükmün mefhumu muhalifinden anlaşılacağı üzere malî hakların konu olduğu hukukî işlemlerden doğan ve doğacak para alacaklarının haczi mümkündür. Örneğin, bir kitabın çoğaltma hakkının devri karşılığında alınan ücretin haczi mümkündür.

Para dışındaki alacak haklarının haczi açısından ise öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Öğretideki bir görüşe göre, Kanun'un lafzî açıktır ve para dışındaki bütün alacak hakları hükmün kapsamında değerlendirilmelidir²⁷. Diğer bir anlatımla, alenileşmemiş eserin malî haklarının konu olduğu hukukî işlemlerden doğan para dışındaki alacaklar haczedilemez²⁸. Öğretide

23 Tekinalp, s. 245; Arslanlı, Halil (1954) Fikri Hukuk Dersleri- Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul, s. 202.

24 16.02.2012 tarihinde gösterime girmesi planlanan "Fetih 1453" adlı filmin yapım şirketinin borçlarından ötürü gösterim tarihinden önce 08.02.2012 tarihinde ihtiyaten haczedilmesine ilişkin haber için bkz. <<http://www.radikal.com.tr/kultur/fetih-1453e-recep-ivedik-haczi-geldi-1078541/>>, s.e.t. 02.02.2016.

25 Tosun, Yalçın (2009) Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları, İstanbul, XII Levha, s. 317.

26 Arslanlı, s. 202; Öztan, s. 602-603; Yavuz, Levent&Alıca, Türkyay&Merdivan, Fethi (2013) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, C: II, Seçkin, s. 1818. Öğretide, sinema eserlerine ilişkin bu düzenlemenin sinema eserlerini imal eden yapımcılara ait olduğu günlerden kaldığı, oysa FSEK m. 8/III ve Ek m. 2/son gereğince 12.06.1995 tarihinden sonraki sinema eserlerinin birden çok sahibi bulunduğu ve bu nedenle Kanun'da yapılacak değişikliklerle sinema eserlerinin haczi açısından da alenileşmiş olmanın aranması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Yavuz&Alıca&Merdivan, s. 1818.

27 Çoğaltılmış bir eserin bir miktarını eser sahibine ücretsiz olarak gösterilmesi hali örnek olarak gösterilebilir. Bkz. Bozbel, s. 369, dn. 897.

28 Tekinalp, s. 244; Deliduman, s. 875-876; Bozbel, s. 369.

ifade edilen diğ er görü Ő e göre ise, hükmün katı bir Ő ekilde lafzen yorumlanması doğ ru değ ilidir. Burada amaçsal yorum yapılarak, kimi durumlarda para dı Ő ındaki alacakların da haczedilebileceğ i kabul edilmelidir²⁹.

Kanaatimizce bu hükmü , genel olarak haczin konusunun ne Ő ekilde belirlendiğ i tespit edilerek ç özülebilir. Türk hukukunda kural olarak mal varlıksal değ eri olan her Ő eyin haczi caiz iken; manevî haklara ili Ő kin değerler ise haczedilemez³⁰. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ilgili hükmünde yalnızca para alacaklarının haczi ifade edilmi Ő olmakla birlikte, bu ifadeden malvarlıksal değerin anla Ő ılması gerekir. Dolayısıyla malî hakların konu olduğu hukukî i Ő lemlerden doğ an alacakların malvarlıksal değerinin ön plana ç ıktığ ı hallerde haczi mümkün olmalıdır³¹.

Ayrıca, 61. maddenin 3. bendinde haczi yasaklanan Ő ey alenile Ő memi Ő eserin malî haklarını konu alan hukukî i Ő lemlerden doğ an para dı Ő ındaki alacak haklarıdır. Ő ayet, böyle bir alacak hakkının kaynağ ı hukuki i Ő lem dı Ő ında bir Ő ey ise o halde de bahsi geç en yasağ ın uygulanamayacağ ı genel olarak kabul edilmektedir³². Örneğ in, alenile Ő memi Ő bir eser sahibinin malî haklarına ili Ő kin bir haksız fiil nedeni ile uğ radığ ı zararın giderilmesini konu alan talepleri yasak kapsamında deđerlendirilemez³³.

Kanun koyucu fikir ve sanat eserleri bakımından haczi kabil olmayan Ő eyleri belirlerken İcra ve İflas Kanunu'nun 24 ve 30. maddelerindeki hükümlerin mahfuz olduğ unu açıkça düzenlemi Ő tir (İİK m. 61). Bu düzenlemeden ne anla Ő ılması gerektiğ i hususunda öđ retide görü Ő birliğ i bulunmamaktadır.

Bir görü Ő e göre, bu hükmü belirli bir süre içinde tamamlanması taahhüt edilip de süresinde tamamlanmayan eserlerin mahkemeye ba Ő vurularak tamamlanmasının sağ lanması amacıyla alınan ilamların icrası Ő eklinde anla Ő ılmalıdır³⁴. Bu görü Ő ü savunan yazarlara göre, Kanun'un 48. maddesi de hükmün yorumlanmasında dikkate alınmalıdır. Bu durumda, öncelikle ilamlı icra yoluna ba Ő vurularak eserin tamamlanması talep edilmeli; bu sonuç vermediğ i halde ise 48. madde gereğ ince aynen ifanın mümkün olmaması nedeni ile tazminat talep edilerek sorun ç özülmelidir.

29 Arslanlı, s. 202; Erel, s. 330; Ta Ő Korkmaz, Hülya (2005) 'Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Haczi Mümkün Olan Malvarlığ ı Unsurları', MİHDER, S: 2, s. 338-339; Bolayır, s. 2520; Yavuz&Alıca&Merdivan, s. 1819.

30 Kuru, s. 277; Kuru, El Kitabı, s. 502.

31 Örneğ in, eser sahibi çoğ altma hakkının devri kar Ő ılığ ında para değ il de çoğ altılan nüshalardan belli bir kısmını talep etmi Ő ise bu halde kendisine teslim edilen nüshaları ne Ő ekilde değerlendirildiğ inin tespitine göre haczin mümkün olup olmadığ ına karar verilmelidir.

32 Arslanlı, s. 202; Yavuz&Alıca&Merdivan, s. 1819.

33 Arslanlı, s. 202; Öztan, s. 603.

34 Tekinalp, s. 245; Erel, s. 327.

Öğretideki diğer görüşe göre ise, hüküm yalnızca tamamlanmış ancak alenileşmemiş eserleri kapsamaktadır³⁵. Bu fikri savunan yazarlara göre, bir eserin tamamlanması emrini içeren mahkeme kararı inşaî bir hüküm niteliğindedir³⁶. İnşaî bir hükmün varlığı halinde, dava konusu hakkında verilecek mahkeme kararı tasarruf işlemi yerine geçmektedir. Bu nedenle, Kanun'un 61. maddesinin tamamlanmamış eserleri de kapsayacak şekilde yorumlanması yine aynı Kanun'un 48. maddesine aykırılık oluşturur. Zira Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 48. maddesinin ilk fıkrasında, eser sahibi ya da mirasçılarının kendilerine tanınan malî hakları başkalarına devredebilecekleri; üçüncü fıkrasında henüz vücuda getirilmemiş ya da tamamlanmamış eserler üzerindeki tasarrufî muamelelerin geçersiz olduğu düzenlenmiştir.

İcra ve İflas Kanunu'nun 24. maddesi taşınır teslimine ait ilamların, 30. maddesi ise bir şeyin yapılması emrini içeren ilamların icrasına ilişkin hükümleri içermektedir. Bu hallerde mahkemenin ilamına dayanılarak talep konusu şeyin icra daireleri vasıtası ile icrası mümkün kılınmaktadır. Ancak yalnızca borçlusunun ifa edebileceği bir hususun emrini içeren ilamın icrası, borçlu borcunu ifa etmedikçe mümkün olmaz. Bu halde ise, İcra ve İflas Kanunu'na göre 343. madde ile düzenlenen yaptırımın uygulanmasından başka imkân bulunmamaktadır³⁷. Bir eserden bahsedilmesinin şartlarından birisi de sahibinin hususiyetini taşıması gerektirir. Yalnızca sahibi tarafından vücuda getirilebilecek bir eserin mahkeme kararı ile icrası yine ancak sahibinin rızası halinde mümkündür. Aksi halde eserin tamamlanması mümkün olmaz. Hem yalnızca borçlusu tarafından ifasının mümkün olması hem de Kanun'un 48. maddesinde yer alan düzenleme gereği 61. maddede belirtilen sınırlamanın tamamlanmamış eserleri kapsamadığının kabulü gerekmektedir. Bu hüküm yalnızca tamamlanmış ancak alenileşmemiş eserler açısından uygulanabilir³⁸. Ancak bu halde de eser sahibinin manevî hakları göz ardı edilemez.

35 Altay, Sümer (1998) '5846 Sayılı FSEK Bağlamında Malî Hakların Hazine ve İflâs Masasına Girmesine İlişkin Bazı Faraziyelerin Değerlendirilmesi', İHFM, C: LVI, S: 1-4, s. 212; Bozbel, s. 373.

36 Bir hukukî durumun kurulması, kaldırılması ya da değiştirilmesi için açılan davalar inşaî dava, bu dava sonucunda verilen hükümler ise inşaî hükümler olarak ifade edilir. Bkz. Postacıoğlu, İlhan E. (1975) Medenî Usul Hukuku Dersleri, 6. B., İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, s. 264 vd.; Kuru, Baki (2015) Medenî Usul Hukuku, İstanbul, Legal, s. 136 vd.; Pekcanitez, Hakan&Atalay, Oğuz&Özekes Muhammet (2015) Medenî Usul Hukuku, Ankara, Yetkin, s. 262.

37 İİK m. 343: "Yalnız kendisi tarafından yapılacak olan bir işin yapılması veya bir işin yapılmaması yahut bir irtifak hakkının tesisi veya kaldırılması hakkındaki ilâm hükümlerine makbul mazerete müstenit olmayarak muhalefet eden borçluların, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilâmın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir".

38 Öğretideki bir görüşe göre, tamamlanmış olmakla birlikte alenileşmemiş eserler açısından da bu hüküm anlam ifade etmez. Henüz alenileşmemiş eserin mahkeme kararı yoluyla alenileştirilemeyeceği hükmünden (FSEK m. 1) yola çıkan bu görüş savunucularına göre, eser alenileşmiş olmadıkça cebri icra yolu ile teslimi söz konusu olamaz. Bkz. Yavuz&Alıca&Merdivan, s. 1820.

b. Alenilemiş Eserler Açısından

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 62. maddesi ile haczi caiz olan fikrî haklar düzenlenmiştir. Bu hükme göre, sahibinin manevî menfaatlerini zarara uğratmaksızın alenilemiş bir esere ilişkin malî haklar ile eser sahibinin malî haklara ilişkin hukukî işlemlerinden doğan para alacakları haczedilebilir³⁹.

Alenilemiş eser üzerindeki malî hakların haczinde eser sahibinin manevî menfaatlerinin zarara uğratılmaması gerekir. Dolayısıyla, haciz halinde eser sahibinin rızası hilafına adının belirtilmesi, eserde sahibinin izni olmaksızın değişiklik yapılması hallerinde eser sahibinin manevî hakları zedelenmiş olur⁴⁰. Bundan başka alenilemiş bir eser üzerindeki malî hakların haczinde yalnızca eser sahibi tarafından kullanılan malî hakların haczedilmesi gerektiği de öğretilmektedir⁴¹.

Ayrıca bu hükümlerle, malî hakların konu olduğu hukukî işlemlerden doğan para alacaklarının haczinin mümkün olduğu da açıkça düzenlenmiştir. Para alacaklarının haczi bakımından İcra ve İflas Kanunu'nun düzenlemesi göz önünde bulundurulduğunda, para alacağının senede bağlanmış olup olmamasına göre bir ayırım yapmak gerekir. Öncelikle, malî bir hakkın kullanılması ya da eser üzerinde lisans verilmesi yoluyla elde edilen para alacağı bir kambiyo senedine bağlanmış ise o halde haciz İcra ve İflas Kanunu'nun 88. maddesine göre gerçekleştirilecektir⁴². Bu hükme göre, kambiyo senedine fiilen el konulması ile haciz gerçekleşir. Ancak para alacağı senede bağlanmamışsa o halde de haciz İcra ve İflas Kanunu'nun 89. maddesine göre gerçekleştirilir⁴³.

Alenilemiş eser üzerindeki çoğaltma, işleme, yayma gibi malî hakların haczinde ise haczin ne şekilde gerçekleşeceği hususunda öğretiler görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, haciz İcra ve İflas Kanunu'nun 94. maddesinin birinci fıkrasına göre gerçekleştirilmelidir⁴⁴. Ancak öğretilerdeki aksini

39 Maddede, alenilemiş eserin aslı ve müsveddeleri ile çoğaltılmış nüshalarının da haczin konusunu oluşturabileceği düzenlenmiştir. Bu eşyalar eserin üzerinde cisimlendiği eşyalar olup fikrî mülkiyetin konusu dışındadır ve taşınmaların haczine tabidirler. Bu nedenle çalışmada ayrıca bunların haczine değinilmeyecektir.

40 Tekinalp, s. 247.

41 Tekinalp, s. 249; Bolayır, s. 2521, dn. 32.

42 Tekinalp, s. 243; Altay, s. 213; Bozbel, s. 376; Erel, s. 330; Bolayır, s. 2542; Öztan, s. 603.

43 Tekinalp, s. 243; Altay, s. 213; Bozbel, s. 376; Erel, s. 330; Bolayır, s. 2542; Öztan, s. 603.

44 Altay, s. 215; Deliduman, s. 870; Tekinalp, s. 248; Bozbel, s. 367. İcra ve İflas Kanunu'nun 94 maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: Bir intifa hakkı veya taksim edilmemiş bir miras veya bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf edilen bir mal hissesi haczedilirse icra dairesi, yerleşim yerleri bilinen ilgili üçüncü şahıslara keyfiyeti ihbar eder. Bu suretle borçlunun muayyen bir taşınmazdaki tasfiyesi sonundaki hissesi haczedilmiş olursa icra memuru haciz serhinin taşınmazın kaydına işlenmesi için tapu sicil muhafızlığına tebligat yapar. (Ek cümleler: 17/07/2003- 4949 S. K./25. md.) Anonim şirketlerdeki paylar için pay sene-

savunan görüşe göre ise, bu hükümde genel olarak hakların haczinden değil yalnızca intifa hakkının haczinden bahsedilmektedir ve diğer hakları kapsayacak şekilde geniş yorumlanamaz⁴⁵.

Öğretide bizim de katıldığımız diğer görüş ise, 94. maddenin bütün hakları kapsayacak şekilde geniş yorumlanamayacağı; ancak malî hakların haczi açısından bu hükmün kıyasen uygulanabileceği yönündedir⁴⁶. Buradan hareketle malî hakların haczinde, icra memuru tarafından borçlunun konut veya işyerinde hacze konu hakkın niteliği ve içeriğini belirten bir tutanak tutulmalı ve haciz hakkında meslek birliklerine ve eser sahibinin çalıştığı yayın evlerine bildirimde bulunulmalıdır⁴⁷. Haciz yapılırken mümkün olduğunca borçlunun bulundurulmasına dikkat edilmelidir⁴⁸.

Eser üzerindeki malî haklara ilişkin olarak lisans verilmesinin hacze etkisi açısından lisansın türü önem taşır⁴⁹. Eğer inhisari olmayan bir lisans⁵⁰ söz konusu ise, Kanun ile, ürün kirasına ilişkin hükümler uygulanacakken;

di veya pay ilmühaberi çıkarılmamışsa, borçlunun şirketteki payı icra dairesi tarafından şirkete tebliğ olunarak haczedilir. Bu haczin şirket pay defterine işlenmesi zorunludur; ancak haciz, şirket pay defterine işlenmemiş olsa bile şirkete tebliğ tarihinde yapılmış sayılır. Haciz, icra dairesi tarafından tescil edilmek üzerine Ticaret Siciline bildirilir. Bu durumda haczedilen payların devri, alacaklının haklarını ihlal ettiği oranda batıldır. Haczedilen payların satışı, taşınır malların satışı usulüne tabidir. Diğer taşınırlarda icra dairesi başkasına devre mani tedbirleri alır.

45 Topuz, Gökçen (2008) 'Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi', Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: II, S: 2, s. 410. Yazar marka haczi açısından İİK m. 85'in uygulanabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Topuz, s. 411.

46 Bolayır, s. 2543.

47 Fikir ve sanat eserleri üzerindeki malî hakların mülkiyeti somut bir şey üzerinde cisimleşmediğinden bu mülkiyete konu hakkın haczinin de sahibinin nezdinde olduğu ve bu nedenle haczin sahibinin konut veya işyerinde gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde bkz. Altay, s. 215; Tekinalp, s. 248; Bozbel, s. 367; Bolayır, s. 2543.

48 Tekinalp, s. 248.

49 Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak lisans sözleşmeleri yalnızca eser üzerindeki malî haklar bakımından söz konusu olabilir. Lisans sahibi, bu sözleşme sayesinde eserin yayma ve çoğaltma haklarını kullanma imkânına sahip olur. Lisans sözleşmeleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Tüysüz, Mustafa, (2007), Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler, Yetkin, s. 70 vd.. Öğretide lisans sözleşmesinin hukuki niteliği ile ilgili olarak iki farklı görüş bulunmaktadır. Bir görüşe göre lisans sözleşmeleri bir tasarruf işlemi niteliğindedir. Bkz. Arslanlı, s. 174; Erel, s. 263. Diğer bir görüşe göre ise lisans sözleşmeleri borç doğuran bir sözleşme niteliğini haizdir. Bkz. Bozbel, s. 368; Tüysüz, s. 80. Bu ayrım lisans sözleşmesinin sahibine tanıdığı haklar açısından önem taşımaktadır. Zira, tasarruf işlemi olarak kabul edilmesi halinde yalnızca lisans verene karşı değil üçüncü kişilere karşı da bu hakkın ileri sürülmesi söz konusu olacaktır. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Tüysüz, s. 78 vd..

50 İnhisari olmayan lisans, eser sahibinin bir hakkın kullanımı hususunda lisans sözleşmesi yaparken bu hakkın başkalarına devir hakkını elinde bulundurduğu lisanslardır. Bkz. Bozbel, s. 258.

inhisari lisanslara⁵¹ intifa haklarına ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir (FSEK m. 56). Buradan hareketle bir görüş, ancak inhisari lisansın varlığı halinde haczin bu lisansla sınırlı olarak gerçekleşeceğini ve bu lisans hakkının cebri icra yolu ile eser üzerindeki malî hakkı elde eden kimseye karşı da ileri sürülebileceğini; inhisari olmayan lisansın ise böyle bir hak tanımadığını ifade etmektedir. Bu görüşü savunan yazarlara göre, inhisari olmayan lisans sahibinin yalnızca istihkak davası açma hakkı (İİK m. 96 vd.) bulunabilir⁵². Kanaatimizce, lisans sözleşmesine konu hakkın cebri icrası halinde lisans sözleşmesi sahiplerinin haklarının ne şekilde korunacağı borcun niteliğine yönelik olarak yapılacak ayrıma göre belirlenmelidir. Kanundaki düzenleme dikkate alındığında, inhisari olmayan lisans hakkı, ürün kirasına benzetildiğinden ve bu hakkın da kişisel borç doğuran bir hak olmasından ötürü⁵³ nispi bir borç söz konusudur ve bu nedenle yalnızca eser sahibine karşı ileri sürülebilir. Borçlar hukuku ilişkilerinden kaynaklanan kişisel nitelikli hakların istihkak davasına konu olup olamayacağı hususunda ikili bir ayırım yapılması gerekir. Söz konusu hakkın iade talebini haklı kılan bir hak mı olduğu yoksa sadece ifa talebini içeren bir hak mı olduğuna dikkat edilerek bir ayrıma gidilmesi gerektiği genel olarak kabul edilmektedir. Eğer kişisel hak iade hakkını haklı kılan bir talebe bağlı ise istihkak davası açılabilirken; yalnızca ifa talebi sağlayan bir hak ise istihkak davasının konusunu oluşturamayacaktır⁵⁴. İşte ürün kirası da sahibine yalnızca ifayı talep hakkı tanıdığı için istihkak davasının konusunu oluşturmaz. Bu nedenle ürün kirasına benzetilen inhisari olmayan lisans hakkı sahibinin istihkak davası açabilmesi mümkün değildir. Böyle bir hakka dayanılarak yalnızca eser sahibine başvurulabilmesi mümkün olabilir. İnhisari lisans hakkı ise intifa haklarına benzetildiği için aynı haklara benzer bir durum söz konusudur ve bu hakkın herkese karşı ileri sürülebilmesi mümkündür⁵⁵. Bu nedenle, inhisari lisans sahibi, cebri icra sırasında bu hakkın dikkate alınmaması halinde istihkak davası açabilir. Ayrıca eserin mali hakları inhisari lisansla yüklü olarak devredilebilir.

Malî hakların hacizden önce devredilmesi halinde de bu hak sahiplerinin istihkak davası açma hakkı bulunur⁵⁶. Ancak, bu hakların devrinin ha-

51 İnhisari lisans, lisans sahibinin devredilen hakkı tek başına kullanma hakkını elde ettiği lisans türüdür. Bkz. Bozbel, s. 258.

52 Bozbel, s. 368. Altay ise, herhangi bir ayırım yapmaksızın lisansın varlığı halinde haczin bu lisansla sınırlı olarak gerçekleşeceğini savunmuş, bunun nedeni olarak da lisansın varlığı halinde intifa hakkına ilişkin hükümlerin uygulanacağını ifade etmiştir. Bkz. Altay, s. 216-217.

53 Altaş, Hüseyin (2009), Hasılat ve Şirket Kirası, Yetkin, s. 73 vd.

54 Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Aslan, Kudret (2005) Turhan, Hacizde İstihkak Davası, s. 181 vd..

55 Aynı yönde bkz. Tüysüz, s. 117.

56 Tekinalp, s. 248; Bozbel, s. 368.

cizden korunmak için kötü niyetli olarak gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu nedenle, hakkı hacizden önce devraldığını iddia eden kişi, devrin gerçekten de hacizden önce gerçekleştiğini resmîyet verilmiş bir delille ispat etmeli, ispat edemiyor ise İcra ve İflas Kanunu'nun 97. maddesi gereğince istihkak davası açmak zorunda olmalıdır⁵⁷.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 62. maddesinde, malî hakların haczinde gerek görülmesi halinde güzel sanat eserlerine ilişkin kalıp ve sair çoğaltma vasıtaları ile mimarlık eserleri hariç diğer güzel sanat eserlerinin asıllarının, müzik, ilim ve edebiyat eserlerinin müsveddelerinin zilyet olan kimselerden geçici olarak alınabileceği düzenlenmiştir⁵⁸. Ancak bu halde, zilyedin işi engellenmemelidir⁵⁹. Ayrıca, bahsi geçen kalıp veya çoğaltma vasıtalarının eser sahibine değil de üçüncü şahsa ait olması halinde bu hükmün uygulanması mümkün değildir. Zira kimse mülkiyetindeki malî geçici de olsa terke zorlanamaz⁶⁰. Bu halde malikin onayı ile geçici olarak kullanımı sağlanabilir⁶¹.

2. Ortak Eserin Haczi

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 9. maddesinde ortak eser⁶² sahipliği düzenlenmektedir. Bu hükme göre, “*birden fazla kimselerin birlikte vücuda getirdikleri eserin kısımlara ayrılması mümkünse, bunlardan her biri vücuda getirdiği kısmın sahibi sayılır*”.

Kanun'un tanımından anlaşılacağı gibi ortak eserin en önemli özelliği, birden fazla kişinin ortak çabası ile vücuda gelmesi ve her bir kişinin vücuda getirdiği kısmın sahibi olmasıdır⁶³. Diğer bir anlatımla, birden çok kişi tarafından vücuda getirilen parçalar herhangi bir nitelik kaybına uğramaksızın eserden ayrılabilir⁶⁴. Ortak eserin varlığından bahsedilebilmesi için, birden çok yazarın her biri bağımsız birer eser olarak nitelendirilebilecek çalışmaları-

57 Tekinalp, s. 248; Bozbel, s. 368.

58 Örneğin bir tezhibin belirli bir miktarda çoğaltılması hakkının haczi halinde bunun çoğaltılması için gerekli olan kalıbın zilyetliğine el konulması söz konusu olabilir. Bkz. Tekinalp, s. 249.

59 Tekinalp, s. 249.

60 Bozbel, s. 369, dn. 896.

61 Tekinalp, s. 249.

62 Öğretide, ortak eser ifadesi yerine müşterek eser sahipliği, paylı eser sahipliği gibi ifadelerin kullanıldığı görülmektedir.

63 Örneğin, birden çok yazarın her biri kendi uzmanlık alanları ile ilgili kısımlarını kaleme aldıkları bir hukuk kitabı ortak eser olarak değerlendirilebilir.

64 Ateş, Mustafa (2012) Fikrî Hukukta Eser Sahipliği, Ankara, Adalet, s. 190.

nı gönüllü olarak bir araya getirmeleri gerekir⁶⁵. Burada paylı mülkiyete benzer bir yapı meydana gelmektedir. Ancak paylı mülkiyette malikler mülkiyete konu şeyin tamamında kendi payları oranında mülkiyet hakkına sahip iken, ortak eserde her bir eser sahibi kendi eseri üzerinde mülkiyet hakkına sahiptir⁶⁶. Bu nedenle, paylı mülkiyete ilişkin hükümler ancak kıyasen uygulanabilir.

Eser ortaklığında eseri oluşturan bağımsız kısımlar kendi başlarına ekonomik olarak değerlendirilebilir ve telif haklarına konu olabilir⁶⁷. Her bir eser sahibinin kendi meydana getirdiği kısım üzerinde tasarruf etme yetkisi bulunmaktadır⁶⁸. Dolayısıyla ilgili kısım üzerindeki malî ve manevî haklardan yararlanma hakkı eser sahibine aittir. Ortak eserin tamamı üzerinde ya da diğer eser sahiplerinin haklarını etkileyebilecek tasarruflar açısından ise eser sahiplerinin hepsi hak sahibidir⁶⁹.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 9. maddesinde, “ *Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, eseri birlikte vücuda getirenlerden her biri bütün eserin değiştirilmesi veya yayımlanması için diğerlerinin iştirakini isteyebilir. Diğer taraf muhik bir sebep olmaksızın iştirak etmezse, mahkemece müsaade verilebilir. Aynı hüküm malî hakların kullanılmasında da uygulanır*”. hükmü yer almaktadır. Kanun öncelikle tarafların aralarındaki sözleşmeye kıymet vermiş, sözleşme ile aksi kararlaştırılmamış ise her bir eser sahibinin bütün eserin değiştirilmesi, yayımlanması ya da malî hakların kullanılması için diğerlerinin iştirakini isteyebileceğini düzenlemiştir.

Sözleşme ile düzenlenmeyen ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda hüküm altına alınmayan hallerde ise paylı mülkiyete ilişkin hükümlerin uygulanabileceği kabul edilmektedir⁷⁰.

Ortak eser sahiplerinden birinin şahsi borcu nedeni ile ortak eserde haczin mümkün olup olmadığı hususu, ortak esere uygulanacak hükümlere göre tespit edilmelidir. Yukarıda da açıklandığı gibi, ortak eser paylı mülkiyete benzer bir yapı meydana getirmekte ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde paylı mülkiyete ilişkin hükümler ortak eser açısından da uygulanabilmektedir. Türk

65 Ateş, s. 192; Erel, s. 93.

66 Ateş, s. 191; Bozbel, s. 91.

67 Erel, s. 93.

68 Ateş, s. 199; Bozbel, s. 92; Erel, s. 94.

69 Erel, s. 94; Tekinalp, s. 141; Bozbel, s. 92.

70 Ateş, s. 200. Yazara göre, eserin tamamı üzerinden elde edilecek gelirlerden hangi oranda yararlanacakları kararlaştırılmamış ise Türk Medeni Kanunu'nun 688/2. maddesi gereği her eser sahibi eşit oranda hak sahibi olur. Bkz. Ateş, s. 199.

Medeni Kanunu'nun 688. maddesine göre paylı mülkiyete tabi bir payın haczi mümkündür. Ortak eser açısından da her bir eser sahibinin kendi oluşturduğu kısım üzerinde mülkiyet hakkı söz konusu olduğundan, şahsi borçları nedeni ile bu kısmın haczi mümkündür. Eseri oluşturan kısımlar, eserin niteliğine zarar vermeksizin eserden ayrılabilirdiği için bu kısımlara ilişkin hakların haczi açısından hukuken herhangi bir engel bulunmamaktadır. Haczin paraya çevrilmesi açısından İcra ve İflas Kanunu'nun 121. maddesi uygulanacağı ve bu hükümde icra mahkemesinin gerekli olan önlemleri alacağı düzenlendiği için, icra mahkemesi öncelikle ilgili kısmın eserden ayrılmasına ve daha sonra ilgili kısım üzerindeki malî hakların paraya çevrilmesine karar verir.

3. Birlikte Eser Sahipliğinde Haciz

Birden fazla kişinin ortak fikrî çaba sonucu meydana getirdikleri ve niteliğini kaybetmedikçe birbirinden ayıramayan kısımlardan oluşan eserler iştirak halinde eser olarak ifade edilmektedir⁷¹. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 10. maddesinde birlikte eser sahipliği, "*Birden fazla kimsenin iştirakiyle vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi, onu vücuda getirenlerin birliğidir*" şeklinde ifade edilmiştir.

Birlikte eser sahipliğinde, birden fazla kişi ortak bir emek ile bir eser meydana getirmekte ve bu eser üzerindeki haklar bir bütün teşkil etmektedir. Bu halde, eseri oluşturan her bir kısım tek başına bir eser niteliği taşımamakta; ancak bir araya getirildiğinde eser olarak kabul edilmektedir⁷².

Birlikte eser sahipliği anlaşmaya ya da kanuna dayanabilir. Kanuna dayanan eser birliğine örnek olarak sinema eserleri gösterilmektedir⁷³.

Kanun'un birlikte eser ile ilgili tanımından hareketle burada kanuna dayanan bir elbirliği mülkiyetinin var olduğu kabul edilmektedir⁷⁴. Kanun koyucu da birlikte eser sahipliği halinde, yine bir elbirliği mülkiyetinin konusunu oluşturan, adi şirkete ilişkin hükümlerin (TBK m. 520 vd.) uygulanacağını dü-

71 Ateş, s. 204.

72 Ateş, s. 214.

73 FSEK m. 8/3: "Sinema eserlerinde; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı, eserin birlikte sahibidirler."

74 Öztan, s. 263; Tekinalp, s. 150; Ateş; s. 216. "... birden fazla kimsenin iştiraki ile meydana getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi onu vücuda getirenlerin birliği olduğundan E.K., F.G. ve D. B.'un bu eserin iştirak halinde malikleri olduğunun anlaşıldığı..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E: 2011/7296, K: 2011/7174, T: 14.06.2011, Yavuz, Levent&Alıca, Türkay&Merdivan, Fethi (2013) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, C: I, Ankara, Seçkin, s. 214.

zenlemiştir (FSEK m. 10). Ancak, adi şirket bir sözleşmeye dayanmakta iken; birlikte eser sahipliğinde maddî bir fiil söz konusudur⁷⁵. Bu sebeple öğretilerde, adi şirkete ilişkin hükümlerin birlikte eser sahipliğinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanabileceği ifade edilmiştir⁷⁶.

Eser sahipleri, eserin tamamı üzerinde mülkiyet hakkına sahip bulunmakta; eser üzerinde tek başına tasarruf yetkileri bulunmamaktadır⁷⁷. Bu nedenle, eser sahiplerinden birinin hakkını üçüncü bir kişiye devri mümkün değildir⁷⁸.

Tüm bu açıklamalar altında, birlikte eser sahipliğinde eseri meydana getirenlerden birinin şahsî bir borcu nedeni ile bu eserin ve üzerindeki malî hakların haczinin mümkün olup olmadığının tespiti gerekir. Kanun'da bu hususa ilişkin açık bir düzenleme yer almamaktadır. Bu halde, elbirliği mülkiyetine ilişkin hükümlerden ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde adi şirkete ilişkin hükümlerden hareket edilebilir.

Türk Borçlar Kanunu'na göre, ortaklardan birinin hissesinin haczedilmesi halinde şirket sona erer (TBK m. 344/3). Öğretilerde bu hükmün, birlikte eser sahipliğine uygulanamayacağı; zira eser sahiplerinden tamamının muvafakati olmadan eserin satılmasının söz konusu olmayacağı kabul edilmektedir⁷⁹.

Elbirliği mülkiyetine ilişkin hükümler bakımından ise, tasarruf işlemleri için ortakların oybirliği ile karar vermiş olması gerekir (TMK m. 702). Bu nedenle, eserin tamamını etkileyecek olan bir tasarruf işleminin yapılabilmesi için tüm ortakların birlikte karar vermiş olması gerekir⁸⁰. Dolayısıyla ortakların tamamının kararı olmadıkça eserin icra yoluyla satışı mümkün olmaz. Öğretilerde bu halde Kanun'da bir boşluğun bulunduğu, 64. maddenin kıyasen uygulanmasıyla bu boşluğun doldurulabileceği savunulmuştur⁸¹. Bu hükme

75 Erel, s. 90; Ateş, s. 215; Tekinalp, s. 150. Maddî fiiller, irade açıklamalarının bir türünü oluşturmakta olup, iradenin yönelmiş olduğu maddî sonuca hukukî hükümler bağlanmaktadır. Maddî fiillere, hukukî işlemlere ilişkin hükümler kıyasen uygulanır. Bkz. Eren, Fikret (2015) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. B., Ankara, Yetkin, s. 162. Birlikte eser sahipliğinde de birden fazla eser sahibinin eseri meydana getirmesi ile birlik oluşmakta ve Kanun buna bazı sonuçlar bağlamaktadır. Eser meydana getirildikten sonra, istenirse eser sahipleri aralarındaki ilişkiyi sözleşmesel bir birlikteliğe dönüştürebilirler. Bkz. Tekinalp, s. 151. Ayrıca bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E: 2002/2751, K: 2002/6456, T: 24.06.2002.

76 Erel, s. 90; Öztan, s. 263. Örneğin, birlik koruma süresinin bitimi ile sona erer ve bundan önce fesih mümkün değildir. İşte bu halde adi şirkete ilişkin fesih hükümleri birlikte eser sahipliğine uygulanamaz. Bkz. Tekinalp, s. 153; Yavuz&Alica&Merdivan, C: I, s. 208.

77 Ateş, s. 217.

78 Öztan, s. 266.

79 Öztan, s. 266; Erel, s. 92.

80 Ateş, s. 231; Utku, s. 187.

81 Arslanlı, s. 71; Öztan, s. 266; Erel, s. 92-93; Ateş, s. 231. Öğretilerdeki bir görüşe göre ise bu

göre, ortaklar haciz alacaklısına uygun bir bedel ödeyip, borçlu eser sahibini birlikten çıkararak birliğin devamını sağlayabilirler.

Kanaatimizce adi şirkete ilişkin hükümlerden hareketle, birlikte eser sahipliğinin haczine imkân verilmesi mümkün değildir. Zira bu halde eserin niteliğini kaybetmeden kısımlara ayrılması mümkün değildir. Ayrıca, eser üzerindeki malî haklar üzerinde de eser sahipleri el birliği halinde maliktirler ve bu haklardan birinin dahi yalnızca bir eser sahibinin şahsî borçları nedeni ile haczedilmesi halinde diğer eser sahiplerinin hakları ihlal edilmiş olacaktır. Örneğin, eser sahiplerinden birinin borcu nedeni ile eser üzerindeki çoğaltma hakkının haczi halinde diğer eser sahiplerinin onayı olmadıkça bu haciz anlam ifade etmeyecek, eser çoğaltılamayacaktır. Diğer bir anlatımla, ne ortak eserde olduğu gibi eser kısımlara ayrılarak haczedilebilir ne de eser üzerindeki malî hakların haczedilerek paraya çevrilmesi mümkündür⁸². Eser sahiplerinden birinin borcu nedeni ile alacaklı alacağını talep ettiğinde, bu eserin ve bundan doğan hakların varlığına rağmen alacaklının alacağına kavuşmaması da düşünülemez. Bu durumda öncelikle, eser sahibinin eser üzerindeki haklarından elde edeceği gelir üzerinden haciz söz konusu olabilir. Bu halde herhangi bir satışa gerek kalmaz. Ancak, bu gelirin yeterli olmaması ya da hâlihazırda böyle bir gelirin bulunmaması halinde ise öğretinin genel olarak kabul ettiği şekilde, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 64. maddesi kıyasen uygulanarak borçlu eser sahibinin payına karşılık gelen miktar ödenerek ortaklıktan çıkarılması ve haczin tasfiye payı üzerinden devamı sağlanabilir. Bu yaklaşım İcra ve İflas Kanunu'nun 121. maddesine de uygundur⁸³.

Eser üzerindeki malî hakların konu olduğu hukukî işlemlerden elde edilen alacak haklarının ise haczi açısından herhangi bir sorun bulunmamaktadır.

halde elbirliği mülkiyeti söz konusu olduğundan haciz mümkün değildir. Bkz. Beşiroğlu, Akın (2006) Fikir Hukuku Dersleri, İstanbul, Arıkan, s. 437.

82 “... Adi ortaklıklarda, ortaklardan birinin kişisel borçlarından dolayı hakkında icra takibi yapılması halinde, borçlu ortağın kar veya tasfiye payı belirlenmeden ortaklığa ait mevcut bir hakka veya üçüncü kişide olup, ortağa düşecek bir hakkın haczine karar verilemeyeceğinden, ... ortak girişimin, Orman Genel Müdürlüğü'ne verdiği hizmetin karşılığında elde edeceği semerelerden borçlu paydaşa düşecek kısmın haczine ilişkin icra memuru işlemi usul ve yasaya aykırıdır...”, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E: 2013/1233, K: 2014/1014, T: 10.12.2014, <www.kararara.com>, s.e.t. 04.02.2016.

83 Zira İcra ve İflas Kanunu'nun 121. maddesinin son fıkrasının verdiği geniş yetki nedeni ile icra mahkemesi iştirak halindeki mülkiyete son verilmesini sağlamak için takip alacaklısı ya da icra memuru görevlendirilebilir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu, E: 48, K: 15, T: 14.04.1943, Uyar, Talih (2004) İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C: 6, 2. B., Ankara, Bilge, s. 9501. Ortaklık sona erdikten sonra ise tasfiye payları üzerinden haciz sağlanmaktadır. Birlikte eser sahipliğinde sona erme müessesesi her ne kadar işin niteliğine uygun düşmese de, bu halde en azından borçlu eser sahibinin ortaklıktan çıkarılarak tasfiye payı üzerinden haczin mümkün olması gerekir.

4. Eserle Bağlantılı Hakların Haczi

Yeni bir eser ortaya koymamakla birlikte mevcut eserin kitlelere ulaşmasında aracılık eden ve bu anlamda fikrî bir emek harcayan kişilere bağlantılı hak sahipleri, bu kişilerin sahip oldukları haklara ise eserle bağlantılı haklar denilmektedir⁸⁴. Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği'nin tanımları içeren 4. maddesinde, bağlantılı haklar, “*Eser sahibinin haklarına zarar vermeden ve onun rızası ile bir eseri özgün biçimde icra eden veya icrasına katılan, bir icrayı ya da sesleri ilk defa tespit eden, yayınlayan gerçek ve tüzel kişilerin münhasıran sahip oldukları; icrayı tespit etme, çoğaltma, kiralama, telli-telsiz her türlü araçla yayınlama ve kamuya açık yerlerde temsil suretiyle bundan faydalanma hakları*” olarak tanımlanmıştır.

Bağlantılı haklar da, fikrî haklar gibi mutlak haklar arasında yer almakta olup sahibine münhasır yetkiler tanımaktadır⁸⁵. Bu haklar eser sahibi haklarına bağlı olup, eser sahibinin haklarını zedelediği ölçüde kullanılması mümkündür⁸⁶. Bu haklar, eser sahibinin haklarını sınırlayamaz ve değiştiremez⁸⁷.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 80. maddesi ile düzenleme altına alınan bağlantılı hak sahipleri, icracı sanatçılar⁸⁸, fonogram yapımcıları⁸⁹ ve radyo ve televizyon kuruluşları⁹⁰ olarak sayılmıştır. Bu hükümde bağlantılı hak sahiplerinin birtakım malî ve manevî haklara sahip oldukları düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca Yönetmelikte de bağlantılı hak sahiplerinin hakları düzenlenmiştir. Ancak ne Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda ne de Yönetmelikte bu

84 Bağlantılı haklar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Arkan, Azra (2005) Mukayeseli Hukuk, Uluslararası Düzenlemeler ve Türk Hukuku'nda Fikri Hukuk Alanında Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, İstanbul, Vedat, s. 30 vd.

85 Arkan, s. 31.

86 Arkan, s. 33-34.

87 Tekinalp, s. 271.

88 İcracı sanatçılar, eseri özgün bir biçimde anlatan, söyleyen, yorumlayan ve diğer şekillerde icra eden kişilerdir. Bkz. Tekinalp, s. 271; Bozbel, s. 381.

89 Fonogram yapımcıları, icraları ya da icra ya da diğer seslerin ses taşıyıcıları üzerine kaydedilmesi için organizasyon ve yatırım yapan kişilerdir. Bkz. Bozbel, s. 387 vd. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 80/I- B maddesinde fonogram yapımcılarının eser sahibinden ve icracı sanatçıdan mali hakları kullanma yetkisini devraldıktan sonra Kanun ile düzenlenen haklara sahip olduğu kabul edilmiştir. Dolayısıyla mali hakların kullanım hakkının devralınmasından sonra fonogram yapımcılarının çoğaltma, dağıtma, satma, kiralama veya ödünç verme ve umuma iletim gibi birtakım mali haklara sahip olduğu hüküm altına alınmıştır.

90 Radyo ve televizyon kuruluşları, yayın yapan her türlü özel ve kamu tüzel kişileridir. Bkz. Tekinalp, s. 281; Bozbel, s. 392 vd. Radyo ve televizyon kuruluşlarının hakları Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 80/I- C maddesi ile hüküm altına alınmıştır.

hakların devrine ilişkin açık bir düzenleme bulunmaktadır. Ancak Yönetmeliğin 23. maddesinde bağlantılı hak sahiplerinin haklarının devrinde Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun genel hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. Bu halde, bağlantılı hak sahiplerinin manevî hakları açısından⁹¹ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 19. maddesi kıyasen uygulanır ve manevî hakların devri ve dolayısıyla da haczi mümkün değildir⁹².

Malî haklar açısından ise, Kanun'un 80/1A-5. maddesinde icracı sanatçıların malî haklarını uygun bir bedel karşılığında yapımçıya devredebileceği düzenlenmiştir. Bu hükümden hareketle, malî hakların yalnızca yapımçıya devrinin mümkün olduğu, üçüncü şahıslara devre imkânının bulunmadığı düşünülse de, bu hükümle kastedilen yapımçıya devir halinde uygun bir bedelin ödenmesi gerekliliğidir⁹³. Malî hakların devri açısından da Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun genel hükümlerinden hareket edilmelidir. Bu nedenle eser sahibinin malî haklarının devrini düzenleyen 48. maddenin kıyasen uygulanması yolu ile bağlantılı hak sahibinin malî haklarının da devrinin mümkün olduğu söylenebilir. Devri mümkün olan hakların haczi de mümkündür⁹⁴. Bu durumda da, kanaatimizce, İcra ve İflas Kanunu'nun 94. maddesinin kıyasen uygulanması yolu ile haczin gerçekleştirilmesi gerekir.

B. FİKRİ MÜLKİYETE KONU MALLARIN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Fikrî mülkiyetin konusunu oluşturan fikir ve sanat eserlerine ilişkin malî hakların haczedilmesinin ardından paraya çevrilerek alacaklının alacağına kavuşturulması gerekmektedir.

Öncelikle fikrî mülkiyete konu malların haczinden sonra hangi süre içinde satış talep edilebileceği tespit edilmelidir. Satış istemesi süresi açısından İcra ve İflas Kanunu'nda taşınır ve taşınmazlara göre bir ayırım yapılmıştır. İcra ve İflas Kanunu'nun 106. maddesine göre taşınır mallar açısından hacziden itibaren 6 ay; taşınmaz mallar açısından ise 1 yıllık süre öngörülmüştür. Fikrî mülkiyete konu mallar ise, daha önce de ifade edildiği gibi, taşınır ya da taşınmaz mal şeklinde kategorize edilmeleri mümkün olmayan gayri maddî malvarlığı unsurlarıdır. İşte bu nedenle bu haklara ilişkin hacziden sonra hangi sürenin dikkate alınması gerektiği tespit edilmelidir. Öğretide,

91 FSEK m. 80'e göre yalnızca icracı sanatçıların manevî hakları bulunmaktadır.

92 Arkan, s. 226.

93 Arkan, s. 227-228.

94 Aynı yönde bkz. Bolayır, s. 2522-2523.

İcra ve İflas Kanunu'nun 106. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan alacak haklarının taşınır hükmünde kabul edileceğine ilişkin düzenlemenin kıyasen uygulanacağı haklı olarak savunulmuştur⁹⁵.

Yine, bu görüşten hareketle paraya çevrilme açısından bu hakların da taşınır gibi düşünülmesi gerektiği ve hacizde tertip kuralı gereğince taşınmazlardan önce satılması hususu da öğretilde dile getirilmiştir. Ancak, nitelikleri gereği özellik arz etmeleri nedeni ile bu hakların paraya çevrilmesinden önce taşınırın tamamının paraya çevrilmesi ve daha sonra gerek varsa bu haklarının satışının gerçekleştirilmesi gerekir⁹⁶.

Eşya niteliği bulunmayan ve değerlerinin tespiti güç olan bu hakların ne şekilde paraya çevrileceği İcra ve İflas Kanunu'nda açıkça düzenlenmemiştir. Ancak öğretilde bu hakların paraya çevrilmesinde 121. maddenin uygulanacağı hususunda görüş birliği mevcuttur⁹⁷. Zira bu hükümde, “*bir intifa hakkı veya taksim edilmemiş bir miras veya bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf olunan bir mal hissesi gibi yukarıki maddelerde gösterilmeyen başka nevi malların satılması lâzımgelirse icra müdürü satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesinden sorar*” ifadesine yer verilmiş ve “gibi” ifadesi ile maddede yapılan saymanın tahdidi olmadığı belirtilmiştir⁹⁸.

İcra ve İflas Kanunu'nun 12. maddesine göre, icra müdürü fikrî mülkiyete konu malın satışının ne şekilde gerçekleştirileceği hususunda icra mahkemesine danışacak, icra mahkemesi ise yerleşim yerleri bilinen ilgilileri dinledikten sonra satış hakkında karar verecektir. Fikrî mülkiyete konu malın paraya çevrilmesi açısından dinlenmesi gereken ilgililerin başında borçlu eser sahibi ile haczi koyduran alacaklılar gelmektedir⁹⁹. Ayrıca fikrî mülkiyete konu hak üzerinde bir lisansın varlığı halinde, lisans hakkı sahibinin de dinlenmesinde yarar vardır¹⁰⁰. Yine üzerinde rehin bulunan haklar açısından rehinli alacaklıların da dinlenilmesi gerekir¹⁰¹.

95 Bolayır, s. 2558. Marka hakkında aynı yönde bkz. Taş Korkmaz, Hülya (2013) ‘Marka Hakkının Haczi ve Paraya Çevrilmesi’, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XII, S: 2, s. 37. Bu kabul yalnızca satış isteme süreleri bakımından geçerli olup, satışın taşınır satışı gibi yapılacağı anlamına gelmemektedir.

96 Bolayır, s. 2543, 2548.

97 Bolayır, s. 2553.

98 Uyar, Talih (1978) ‘Paraya Çevrilmesi Özel Bir Usulü Gerektiren Mal ve Haklar’, Ankara Barosu Dergisi, S: 3, s. 432.

99 Bolayır, s. 2554. Marka hakkında aynı yönde bkz. Yasaman, Hamdi&Altay, Sıtkı Anlam&Ayoğlu, Tolga&Yusufoğlu, Fülürya&Yüksel, Sinan (2004) Marka Hukuku, C: 2, İstanbul, Vedat, s. 718; Topuz, s. 415.

100 Bolayır, s. 2554. Marka açısından aynı yönde bkz. Yasaman&Altay, s. 718.

101 Bolayır, s. 2554.

İcra mahkemesi ilgilileri dinledikten sonra ise, açık artırma usulü ile satışa karar verebilir, satış için bir memur tayin edebilir ya da gerekli gördüğü diğer tedbirlerin alınmasına karar verebilir (İİK m. 121/2). Gerekli tedbirleri alabilme yetkisi olan mahkeme, lüzum halinde açık artırma yoluyla satıştan vazgeçerek pazarlık yoluyla satışa da karar verebilecektir¹⁰². Satışın pazarlık usulü ile yapılmasına karar verilmesi halinde 119. maddede düzenlenen şartların varlığını aranmasına gerek kalmayacaktır¹⁰³.

SONUÇ

Fikrî bir çabanın ürünü olarak ortaya çıkan ve sahibine mutlak bir hak sağlayan fikrî haklar, gayri maddî malvarlığı unsurları içinde yer almakta ve bir eşya olarak değerlendirilememektedir. Bu nedenle, fikir ürünlerinin haczinde İcra ve İflas Kanunu'nun taşınır ve taşınmaz mallara ilişkin hükümlerinin uygulanması mümkün olmamakta, bu hakların haczinde hangi hükümlerin uygulanması gerektiği ise tartışmaya yol açmaktadır. Fikrî ürünlerin haczini konu alan bu çalışmada bahsi geçen tartışmalara yer verilerek şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Fikrî haklar, günümüz hukuk sistemi açısından, fikir ve sanat eserleri ile sınaî hakları içine alan geniş bir haklar kategorisinden oluşmaktadır.
2. Fikir ve sanat eserlerinin haczi açısından Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca eserin alenileşmiş olup olmadığına göre bir ayırım yapılmalı ve sinema eserleri dışında alenileşmemiş eserlerin haczi hiçbir şekilde mümkün olmamalıdır. Alenileşmiş eserler açısından ise, hem eserin aslı ve müsveddeleri ile çoğaltılmış nüshalarının hem de eser üzerindeki malî hakların haczi mümkündür. Malî hakların haczinde İcra ve İflas Kanunu'nun 94. maddesi uygulama alanı bulacak ve bu hak, sahibinin nezdinde tutulan bir tutanakta değerinin belirlenmesi yoluyla haczedilecektir.
3. Malî hakların konu olduğu hukukî işlemlerden elde edilen para alacaklarının yanı sıra sahibine maddî bir menfaat sağlayan paradan başka alacakların da haczi mümkündür.

102 Marka hususunda aynı yönde bkz. Yasaman&Altay, s. 719; Topuz, s. 415.

103 Yasaman&Altay, s. 719. Aksi yönde bkz. Bolayır, s. 2558.

4. Eser üzerinde lisans hakkının bulunması halinde lisansın türüne göre bir ayırım yapılmalıdır. Eser inhisari lisans hakkı sahibinin hakları ile yük-lü olarak devredilecekken; inhisari olmayan lisanslar açısından böyle bir durum söz konusu olamaz. Bu kişilerin istihkak davası açma hakları da yoktur. Ancak sözleşmenin diğer tarafı konumundaki eser sahibine baş-vurabilirler.
5. Ortak eserlerde, niteliğine uygun düştüğü ölçüde paylı mülkiyete ilişkin hükümler uygulanacağından ve eserin niteliğine zarar vermeksizin kısım-lara ayrılmasının imkan dâhilinde bulunmasından ötürü, haciz mümkün iken; birlikte eser sahipliğinde eser sahipleri eser üzerinde elbirliği ile mül-kiyet hakkına sahip olduklarından bu eserin ancak tasfiye payı üzerinden haczi mümkündür.
6. Eser sahibinin haklarına bağlantılı haklar da hak sahibine malî bazı haklar tanıdığından bu hakların haczedilmesi de, Fikir ve Sanat Eserleri Kanu-nu'nun genel hükümlerinin kıyasen uygulanması ile, mümkündür.
7. Fikir ve sanat eserleri üzerindeki malî hakları konu alan hukukî işlemler-den doğan para alacaklarının haczinde İcra ve İflas Kanunu'nun 88 ve 89. maddeleri uygulanır.
8. Fikrî hakların paraya çevrilmesinde İcra ve İflas Kanunu'nun 121. maddesi uygulama alanı bulacaktır. Buna göre, paraya çevrilme usulüne icra mah-kemesi karar vermelidir. Satış talebinde bulunma süresi ve satışta tertip açısından ise, bu haklar taşınır gibi değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Altaş, Hüseyin (2009) Hasılat ve Şirket Kirası, Ankara, Yetkin Yayınları.

Altay, Sümer (1998) '5846 Sayılı FSEK Bağlamında Mali Hakların Hazine ve İflâs Masasına Girmesine İlişkin Bazı Faraziyelerin Değerlendirilmesi', İHFM, C: LVI, S: 1-4, s. 209-218.

Arkan, Azra (2005) Mukayeseli Hukuk, Uluslararası Düzenlemeler ve Türk Hukuku'nda Fikri Hukuk Alanında Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Arsılanlı, Halil (1954) Fikri Hukuk Dersleri- Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul.

Aslan, Kudret (2005) Hacizde İstihkak Davası, Ankara, Turhan Kitabevi.

Ateş, Mustafa (2012) Fikrî Hukukta Eser Sahipliği, Ankara, Adalet Yayınevi.

Beşiroğlu, Akın (2006) Fikir Hukuku Dersleri, İstanbul, Arıkan Yayıncılık.

Bolayır, Nur (2014) 'Fikri Mülkiyet Haklarında Cebrî İcra Sistemi', Hakan Pekcanitez'e Armağan, C: III, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y: 2014, S: Özel, C: 16, s. 2513- 2570.

Bozbel, Savaş (2012) Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, İstanbul, XII Levha Yayıncılık.

Deliduman, Seyithan (2002) '5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Haczin Konusu', Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku, 8- 11 Ocak 2002, Ankara Barosu, Ankara, s. 866-876.

Erel, Şafak N. (2009) Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Ankara, Yetkin Yayınları.

Eren, Fikret (2015) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. B., Ankara, Yetkin Yayınları.

Kılıçoğlu, Ahmet Mithat (2013) Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Ankara, Turhan Kitabevi.

Kuru, Baki (1962) 'Haczi Caiz Olmayan Şeyler', AÜHFD, C: XIX, S: 1-4, s. 277-326.

Kuru, Baki (2015) Medenî Usul Hukuku, İstanbul, Legal.

Kuru, Baki (2013) İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Öztan, Fırat (2008) Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara, Turhan Kitabevi.

Pekcanitez, Hakan&Atalay, Oğuz&Özekes, Muhammet (2015) Medenî Usûl Hukuku, Ankara, Yetkin Yayınları.

Postacıoğlu, İlhan E. (1975) Medeni Usul Hukuku Dersleri, 6. B., İstanbul, Sulhi Garan Matbaası.

Taş Korkmaz, Hülya (2005) 'Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Haczi Mümkün Olan Malvarlığı Unsurları', MİHDER, S: 2, s. 327-352.

Taş Korkmaz, Hülya (2013) 'Marka Hakkının Haczi ve Paraya Çevrilmesi', İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XII, S: 2, s. 23-43.

Tekinalp, Ünal (2012) Fikrî Mülkiyet Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Topuz, Gökçen (2008) 'Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi', Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: II, S: 2, s. 403-417.

Tosun, Yağın (2009) Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları, İstanbul, XII Levha Yayıncılık.

Tüysüz, Mustafa (2007) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler, Ankara, Yetkin Yayınları.

Tüzüner, Özlem (2007) Marka Rehni Sözleşmesi ve Uygulanacak Hukuk, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Tüzüner, Özlem (2011) Faydalı Modelin Korunması ve Faydalı Modelin Korunmasına Uygulanacak Hukuk, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Utku, Doruk (2009) Sinaî Hakların Rehni, Ankara, Yetkin Yayınları.

Uyar, Talih (1978) 'Paraya Çevrilmesi Özel Bir Usulü Gerektiren Mal ve Haklar', Ankara Barosu Dergisi, S: 3, s. 431-435.

Uyar, Talih (2004) İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C: 6, 2. B., Ankara, Bilge Yayınevi.

Üstündağ, Saim (2000) İcra Hukukunun Esasları, İstanbul, Nesil Matbaacılık.

Yasaman, Hamdi&Altay, Sıtkı Anlam&Ayoğlu, Tolga&Yusufoğlu, Fülürya&Yüksel, Sinan (2004) Marka Hukuku, C: 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Yavuz, Levent&Alıca, Türkay&Merdivan, Fethi (2013) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, C: I, 1. B., Seçkin Yayıncılık.

Yavuz, Levent&Alıca, Türkay&Merdivan, Fethi (2013) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, C: II, 1. B., Seçkin Yayıncılık.